

Ролята на националния съдия при
прилагането на Правото на ЕС в областта
на равенството

Николай Ангелов, съдия в
Административен съд София град

Funded by
the European Union

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Защитими признаци по чл.4 ЗЗДискр
- пол, раса, народност, етническа принадлежност, човешки геном, гражданство, произход, религия или вяра, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично или обществено положение, увреждане, възраст, сексуална ориентация, семейно положение, имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Прояви на дискриминация:
- Пряка дискриминация
- Непряка дискриминация
- Тормос
- Слово (реч) на омраза
- Сексуален тормос
- Преследване
- Подбуждане към дискриминация
- Дискриминация на работното място
- Архитектурна среда

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Тормоз-
- Всяко нежелано поведение на основата на защитим признак, изразено физически, словесно или по друг начин, което има за цел или резултат накърняване достойнството на лицето и създаване на враждебна, принизяваща, унижителна, обидна или застрашителна среда.
- адм.д. 11591/2020 г. на ВАС – с. Войводиново, зам.министър председател

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Сексуален тормоз:
- Всяко нежелано поведение от сексуално естество, изразено физически, словесно или по друг начин, с което се накърняват достойнството и честта и се създава враждебна, принизяваща, обидна, унижителна или застрашителна среда и, в частност, когато отказът да се приеме подобно поведение или принудата към него може да повлияе на вземането на решения, засягащи лицето.
- адм.д. 9288/2018 г. на ВАС – балетист/колега
- адм.д. 10645/2017 г. на ВАС – ръководител отдел/служителка

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Преследване:
- а) по-неблагоприятно третиране на лице, което е предприело или се предполага, че е предприело или ще предприеме действие за защита от дискриминация;
- б) по-неблагоприятно третиране на лице, когато свързано с него лице е предприело или се предполага, че е предприело или ще предприеме действия за защита от дискриминация;
- в) по-неблагоприятно третиране на лице, отказало да дискриминира.
- адм.д. 3177/2022 г. на ВАС – недопускане на работното място след подаване на оплаквания

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Подбуждане към дискриминация: Пряко и умишлено насърчаване, даване на указание, оказване на натиск или склоняване към извършване на дискриминация.
- адм.д. 2747/2022 г. на ВАС – билбордове с прегърнати двойки
- Достъпна архитектурна среда:
- адм.д.12073/2021 г. на ВАС –къща за гости
- адм.д. 3553/2022 г. на ВАС - пробационна служба
- адм.д. 7627/2021 г. на ВАС – „Български пощи“ЕАД
- адм.д. 1685/2022 г. на ВАС – публични услуги

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Забрана за дискриминация на работното място: Равни условия на труд без оглед защитим признак –
C-824/19, ТС и UB, ECLI:EU:C:2021:862
- Равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд- адм.д. 9907/2020 г. на ВАС
- Достъп до обучение без оглед защитим признак
- Увреждане – C-406/15, Милкова, EU:C:2017:198
- Военна служба- пол

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Решение от 14.12.2021г по дело C-490/20 СЕС-по отношение на ненавършило пълнолетие дете, гражданин на Съюза, чийто акт за раждане, съставен от компетентните власти на приемащата държава членка, посочва като негови родители две лица от един и същ пол, държавата членка, на която това дете е гражданин, е задължена, от една страна, да му издаде карта за самоличност или паспорт, без да изисква предварително съставяне на акт за раждане от своите национални власти, както и, от друга страна, да признае, също както всяка друга държава членка, издадения от приемащата държава членка документ, който позволява на това дете заедно с всяко от посочените две лица да упражнява правото си свободно да се движи и да пребивава в рамките на територията на държавите членки.
- Решение 3251/13.05.2022г по дело № 3654/2020 на АССГ и решение №2185/01.03.2023г по дело №6746/2022 на ВАС

Прилагане на Правото на ЕС в националното производство

- Доказателствена тежест:
- адм.д.6502/2022 г. на ВАС-застраховка на чужденец
- адм.д.4543/2022 г. на ВАС – ел. отстъпки Lidl
- адм.д. 6528/2020 г. на ВАС– уволнение на всички синдикални членове след учредяването на синдикат
- Значение на субективното отношение:
- Решение от 8 ноември 1990 г. по дело Dekker, C-177/88, Recueil, стр. I-3941, т. 22,
- Решение от 22 април 1997 г. по дело Nils Draehmpaehl, C-180/95, т. 19.
- Чл. 8 от ЗЗДискр
- адм.д. 11803/2017 г. на ВАС, адм.д. 12401/2015 г-на ВАС – администратор на сайт за коментари с реч на омраза

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

- Запитванията за преюдициални заключения са специфични за правото на ЕС.
- Производство, в което национален съдия моли общностен съдия за съдействие при разрешаването на проблем, свързан с правото на ЕС.
- Механизъм за сътрудничество (1)
 - Съдът по самата си природа е върховен тълкувател на актовете на ЕС....,
 - ...но той не е единственият съдебен орган, овластен да прилага общностното право.
 - Тази задача е поверена и на националните съдилища!!!
 - Национални съдилища = първи гаранți на общностното право

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

- Три условия за производството
Обща система: чл. 267 от ДФЕС

“Съдът е компетентен да дава преюдициални заключения относно:

- (a) тълкуването на този договор;
- (b) валидността и тълкуването на актовете на институциите и на ЕЦБ;
- (c) тълкуването на учредителните актове на органите, създадени въз основа на акт на Съвета, когато те предвиждат това.

Когато такъв въпрос бъде поставен пред съд или правораздавателен орган в държава-членка, той има право, ако според него такова заключение е необходимо за произнасянето му, да поиска от Съда да постанови заключение по този въпрос.

Когато такъв въпрос е поставен по дело пред съд или правораздавателен орган на държава-членка, чиито решения не могат да се атакуват според националното право, този съд или правораздавателен орган е длъжен да отнесе въпроса пред Съда”.

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

- Кога един национален съд може да отправи запитване?
 - Когато пред него е поставен въпрос на общностното право;
 - отговор на този въпрос е необходим (според националния съд);
 - има възможност за обжалване. /решение от 26 юли 2017 по дело C-112/16 СЕС/

(Кога е необходим отговор на въпроса от общностното право (според националния съд)?

- когато той има същностно значение за изхода на делото;
- няма предходно заключение на СЕС.
- по други процесуални съображения)

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

- Кога един национален съд е длъжен да отправи запитване?
 - когато пред него е поставен въпрос на общностното право;
 - НЯМА възможност за обжалване;
 - възможни изключения:
 - въпросът е ирелевантен;
 - има предходно решение на СЕС (по въпрос, който е идентичен по същество) или отговорът може да бъде изведен от предходен акт на СЕС, независимо от вида на производството, в което той е бил постановен;
 - отговорът е очевиден (т.нар. “ясен акт”).

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

Ясен акт (дело 283/81, *Силфит*)

- не се изисква отнасяне на въпроса, ако не съществува основателно съмнение за отговора.
- националният съд е длъжен да провери дали същото е очевидно за всички съдилища (вкл. СЕС) във всички държави-членки и във всички езикови версии на акта.
- въпросът трябва да се поставя в контекста на правото на ЕС (а не на националното право).

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

- Производството за преюдициални заключения е “[диалог между съдии](#)”; следователно:
 - националният съдия се ползва със [самостоятелност и свобода на преценка](#), когато решава дали да се обърне към СЕС
 - страните [нямат право](#) да задължат съдията да отправи запитване
- Запитването [не трябва да отговаря на никакво особено формално условие](#). Но
 - то трябва да бъде [основателно](#), и
 - да илюстрира [основанията](#), с оглед на които да отговори СЕС
 - Запитването трябва да е ясно, с кратки изречения, трябва да е специфично и да се избягват ненужните детайли. Тълкуването на нормата от Правото на ЕС следва да е нужно за ефективното разрешаване на правния спор/решение от 13.12.2018 по дело C-492/17/
 - От формална страна запитването не трябва да надхвърля 10 страници, да съдържа отделна и ясно обособена част на поставените въпроси, и в него следва страните да бъдат посочени със заличени лични данни

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

- В коя фаза от националното производство следва да бъде отправено запитването?
 - договорът не съдържа указание.
 - СЕС предпочита:
 - когато е установено състезателно производство;
 - когато фактите и националното право са ясни.
 - Когато се иска тълкуване на разпоредба от ХОПЕС, същата трябва да бъде задължително свързана с разпоредба от първичното или вторичното законодателство на ЕС-чл.51 ал.1 ХОПЕС

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

Страни по националното дело

- Те не могат да задават въпроси на СЕС и не могат да задължат националния съдия да отправи питане
- Но
 - страните задължително се изслушват от националния съд, и
 - представят писмени и устни становища пред СЕС

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

Решение от 06.10.2021/Голям Състав/ по дело C-561/19- Cilfit 2

- **Член 267 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че национална юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно националното право, трябва да изпълни задължението си да сезира Съда с повдигнат пред нея въпрос относно тълкуването на правото на Съюза, освен ако не установи, че този въпрос е ирелевантен, разглежданата разпоредба от правото на Съюза вече е била предмет на тълкуване от Съда или правилното тълкуване на правото на Съюза е толкова очевидно, че не оставя място за никакво основателно съмнение.**
- **Съществуването на такава възможност следва да бъде преценявано с оглед на специфичните характеристики на правото на Съюза, особените трудности при неговото тълкуване и риска от различия в съдебната практика в рамките на Съюза.**
- **Такава юрисдикция не може да бъде освободена от посоченото задължение само поради това че вече е сезирала Съда с преюдициално запитване в рамките на същото национално дело. Тя обаче може да не отправи преюдициален въпрос до Съда поради основания за недопустимост, присъщи на производството пред тази юрисдикция, при условие че са спазени принципите на равностойност и на ефективност.**

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

- При това положение във всички случаи съществува и едно широкообхватно задължение или дори четвърто условие: на което и да е от тези три условия да се позове националната юрисдикция от последна инстанция, тя е длъжна да изложи *адекватни мотиви* за извода си, че по висящото пред нея дело не възниква задължение да се отправи преюдициално запитване съгласно член 267, трета алинея ДФЕС
- Естествено, няма универсален критерий за това каква е адекватната и следователно достатъчна степен на мотивиране. Всичко зависи от естеството на делото, неговата сложност и най-вече от доводите, повдигнати пред решаващия съд и тези, съдържащи се в материалите по делото. Въпреки това и при всички случаи, при условие че пред национална юрисдикция от последна инстанция наистина е бил повдигнат релевантен въпрос от правото на Съюза, тя е длъжна ясно да посочи конкретно кое от трите условия (изключения) следва да се приложи към този случай и да предостави поне обобщено обяснение защо това е така.

Практически съвети за отправяне на преюдициално запитване

- Благодаря за вниманието!